

ELŐFIZETÉSI ARAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben házhoz hozva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, október 19.

Tisza védekezése.

(K. Ö.) Mi a Tisza-kormány véleménye az osztrák 14. §-ról?

Közgazdasági és közjogi vonatkozásában fontos kérdés ez. Mert más az eljárás, ha a 14. §-t az 1867-iki törvénynek megfelelő alkotmányos módozatnak elismerjük vagy nem.

Az olaszországi provizóriummal kapcsolatos viták és a felhivatalosak szélnek eresztett nyilatkozataiból arra kell következtetnünk, hogy a Tisza-kormány az osztrák 14. §-t alkotmányos lényezőnek hajlandó elfogadni, amiből következik, hogy az önálló vámterület jogi állapotának felhasználásával megkötethetjük Ausztriával a kiegyezést és a külfölddel a kereskedelmi szerződéseket.

Mert ez a cél. Az Ausztriával való közöség fenntartása és a külfölddel a kereskedelmi szerződések megkötése, még arra az esetre is, ha Ausztriában a kiegyezést az autonóm vámtarifát és a kereskedelmi szerződéseket nem lehet parlamenten uton elintézni. Mi majd tárgyaljunk. Hogyan és miképp, halvány sejtelmünk sincs róla. De valahogyan csak nyelbe ütjük. Ausztriában pedig életbe léptetik az 14. §. segítségével.

Élhez Ausztriának a Tisza-kormány felfogása szerint teljes joga van. Mert szerinte a kiegyezési törvényben sehol sincs kikötve, hogy a közös ügyeket par-

lamenten uton kell elintézni. A kiegyezési törvény csak azt követeli, hogy Ausztriában alkotmányosan kell kormányozni. Már pedig a 14. szakasz az osztrák alkotmány kiegészítő része, semmi közünk tehát, ha Ausztria a 14. §-al lépteti életbe törvényeit.

Aki ilyenent mond vagy ír, annak fogalma sincs a kiegyezési törvény a vámszövetség megújítására vonatkozó rendelkezéseiről. Fogalma sincs a kiegyezési törvény szelleméről és az alkotmányosság arról a garanciáiról, melyek a kiegyezési törvényben is vannak rakva Ausztria javára, hogy a mi alkotmányosságunknak védőbástyája lehessenek.

Ugyanis a kiegyezési törvény 61. §-a a vámszövetség megújításának módját a következőképp írja elő: »A két fél felelős minisztériumai közös egyetértéssel készítsék meg a szövetségi részletes javaslatot és terjessze mindenik az illető országgyűlés elé és a két országgyűlés megállapodásai lesznek ő Felső» szentesítése alá terjesztendők.

Lehet-e a kiegyezési törvény ezen kategorikus rendelkezését figyelembe venni és azt mondani, hogy a közös ügyeket lehet nem parlamenten uton is elvégezni, mikor határozottan arról van szó, hogy a közös ügyekre vonatkozó javaslatokat a két országgyűlésnek tárgyalnia kell és csak miután a két országgyűlés erre vonatkozólag megállapodott, terjeszthetők, szentesítés végett a korona elé.

Parlamenten elintézés és az alkotmány

funkcionálása, ez a kettő az, amit a kiegyezési törvény megkövetel. Lehet a dolgot csürni, csavarni, de ez a sarkalatos törvény az osztrák alkotmány kiegészítő szakaszát alkotmányos faktornak sohasem ismeri el és a vámszövetség és a közös vonatkozású gazdasági kérdéseket, melynek első sorban a kereskedelmi szerződések, csak oly alkotmányos módszer szerint lehet rendezni, melyet a kiegyezési törvény ismer és előír. A 14. §-ról pedig itt nincs szó. Nem is lehet. Mert igaz ugyan, hogy az osztrák alkotmány megengedi a 14. szakasz alkalmazását, de előírja, hogy az ezzel a szakasszal életbe léptetett intézkedésekre nézve utólagosan ki kell kérni a törvényhozás jóváhagyását. Most tegyük fel, hogy a 14. §-al életbe léptetik a kiegyezést s a kereskedelmi szerződéseket és az osztrák parlament azokat utólag el nem fogadja. Kész a világra szóló botrány. A 14. §. jó lehet arra, hogy a belkormányzás keretei fenn ne akadjanak, de közös vonatkozású ügyekben hatályát veszti.

Igaz, mindebből zavarok támadnak. A felelősséget viselje érte az a politika, mely mindig Ausztria kezét kereste és azért kötelessége is a kivétel útját megtalálni.

A Vörös Kereszt védnök, helyettese.

A hivatalos lap jelentése: Kedves gróf Tisza! Frigyes főherceg ur rokonomat az osztrák Vörös-Kereszt-egylet és a magyar szent

„TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

Férfi hűség.

Írta: Nógrádi Gyula.

— Ma fog hazajönni. Igen ma! Ő megígérte nekem és én várom őt. Károly be fogja váltani szavát. Igaz, hogy már öt év óta várom, . . . de az mindég. Munczika vár . . . vár addig míg nem jő a vonat, mely elhozza Károlyt, az ő boldogságát, az ő mindenét. De most már itt az ideje, hogy öltözködjem, mert még eltalállok késni a vonattól. Azt a ruhát fogom felvenni, melyben utóljára lőttem.

Milyen sok édes emlék fűződik ehhez a kis ruhához . . . Ez volt rajtam, mikor őt megismertem, mikor először megcsókolt . . . s akkor, mikor oly sokat sírtunk, mikor eltávozott. Elment, hogy sok, nagyon sok pénzt gyűjtson, hogy ha majd újra visszajön boldogan élhessen az ő Munczikájával. Igen, velem, kit annyira imád.

Hogy meg fog örülni ha meglátja, hogy

én várom őt. Milyen boldog boldogság lesz a viszontlátás.

Öt percz múlva itt a vonat. Munczika szíve sebesebben kezd dobogni. Kinegy egészen a vágányokig, hogy hamarabb láthassa a vonatot, mely magába rejti azt, kit ő oly epedve vár. Már hallatszik a gőzparipa dübörgése, már látszik az egész vonat. Még egy pillanat és megáll.

Sok tarkaruhájú utas száll ki belőle, Munczika nézi, néz egyszerre százra is, de egyik sem az, a kit ő vár. Épp mellette csókolta meg egy fiatal ember menyasszonyát. Milyen boldogok voltak, hogy örültek a viszontlátásnak.

Képzeteiben összeforrt velük s annyira nézte őket, hogy a fiatal ember megmosolyogta őt.

No megálljatok majd nem mosolyogtok mindjárt — gondolta magában Munczika — ha majd kiszáll a vonatról Károly és megölel engem, kit oly nagyon szeret. De miért is nem

jő már ki a kocsiból, mikor tudhatja, hogy oly nagyon várom. Már mindenki kiszállt s ő még se jő. Azt akarja bizonyosan, hogy még jobban, még nehezebben várja. No jó . . . De ni! A vonat megindult és Károly még nem szállt ki. Megkérdezi a kis fehér czirmostól: nem látta-e? Megkérdezi a csipegő kanálitól. Kényszeríti őket, hizeleg nekik, csókoltatja kis fejüket, csak hogy feleljenek neki, csak hogy válaszoljanak.

Károly itt vagy? Hová bujtál? Tudom ugy is, hogy itt kell lenned. Miért gyötörsz annyit. Jőjj elő.

Munczika felkutat minden kis zugot, buvóhelyet a kedves csöp leányszobájában. De nem találja sehol. Nem hiszi, hogy nincs itt. Hogy nem jött, — csak keres, kutat tovább. Megkérdezi a kis fehér czirmostól: nem látta-e? Megkérdezi a csipegő kanálitól. Kényszeríti őket, hizeleg nekik, csókoltatja kis fejüket, csak hogy feleljenek neki, csak hogy válaszoljanak.

S a czirnos hízog dorombolása, a kis

Fábry Testvérek

ÁRUHÁZA, Fő-utca.

Ajánlja az őszi és téli idényre érkezett újdonságait FELTÜNŐ OLCSÓ ÁRAK mellett.

Női férfi és gyermek czipók, férfi, hajú és fiú eszák, galocsnik óriás választékban Tri és fiu nyulszőr, lóden és Plüsch kalapok, és sapkák. Bőr, bélelti és kötött kesztyűk, fehér és színes uri ingek, plüsch és flanel takarók, jüger és marinó alsó ingek, nadrágok, harisnyák, gamásnik, lábszárvédők, s még számtalan ezikkék Óriási választékban, mélyen leszállított árak mellett.

korona országainak vörös kereszt egyletének védnök-helyettesévé nevezem ki.

Kelt Budapesten, 1904. évi október hó 16-án.

FERENCZ JÓZSEF s. k.

Gróf Tisza István s. k.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, okt. 19.

A folyosóról.

A Ház folyosóján röpködnek a politikai pletykák. Beszélnek, hogy Tisza el akarja posványosítani a revíziót. De beszélnek, hogy hirtelen s erőszakkal akarja végrehajtani. Egy híve előtt ezt mondta:

— Aki a célt akarja elérni, akarnia kell az eszközöket is.

Beszélik, hogy Széll Kálmán tavaly el volt határozva: Ha Tisza a házszabályokhoz nyúl, megjelenik és akeziót kezd ellene. Egy intimsa látja, hogy Széll ma is ezen az állásponton van.

Beszélik, hogy a Kaszinó-párt nehezelt Tiszára. Ugyanis Andrassy Gyula gróf volt az, aki a revízióból az ujoncjavaslat kikapcsolását ajánlotta Tiszának, de Tisza ezt a hírt dementalta s pár nap múlva a terézvárosi kaszinóban mint a saját ötletét tálalta elő, így felretolva Andrassyt. Ezért haragszik rá a Kaszinó.

Sok mindent beszélnek, de ki tudja, mi igaz belőle?

Egyszerre megváltozott a folyosók képe. Kubik Béla buzgólkodik nagyban mindenfelé, hogy csinálja a harezí hangulatot. A függetlenségi párt majdnem teljes számmal felvonul, most legalább tudja, hogy mi végből jön el. A vitarendező bizottság kilencz óra után már ott volt a folyosón s összeállította az ülés programját. A kormánypárti oldalról aggódó szemmel nézték a készülődésüket:

— Hát igazán komolyan bolondultok? — kérdezte Sréter Alfréd Leszkay Gyulát.

Ez a szemébe nevetett.

— Nem, öregem, csak tréfálunk.

Rosenberg Gyula pedig egész desparátusan mozgolódik az előadói széken:

— Hiszen így — mondja Rákosi Viktor jegyzőnek — elterthet a vize még egy hétig is.

— El bizony! — véli a függetlenségi párti notárius.

A vajdát, aki szintén megjelent a folyosón, egész sereg kíváncsi veszi körül:

— Felszólalsz, édes vajdám? — kérdezték hízkeléssel a kormánypártiak tőle.

— Föl bizony! — válaszolta nevetve Eötvös Károly.

Közben megkezdődött az ülés. Szakasztott olyan módon, ahogy tavaly, az obstrukció évadján. Először napirend előtt volt esetepaté s féltizenkettőt mutatott a villamos óra, amely ott böbriskol az elnök feje fölött, amikor ráterhetek az olasz provizoriumra.

Az ülést különben féltizenegy órákor nyitotta meg Perczel Dezső elnök. Ezutall már a jegyzőkönyv hitelesítéséhez is volt hozzájáróló.

Elnök: Perczel Dezső.

Leidl Adolf és Nessi Pál interpellációkat jegyeztek be, amelyekre fél kettőkor tér át a Ház.

Napirenden van

az olasz provizorium

Bernáth Béla: Félreértett szavai helyreigazítása címén kér szót és reflektált a kereskedelmi miniszternek szólót illető tegnapi beszédére. Kéri a minisztert, hogy tegyen már valamit a hegyaljai bor érdekében. A bortermelők már sokszor kérelmeztek ezt. (Zajos helyeslés.)

Nagy Sándor: Az előttünk levő javaslatból csak Ausztriának van haszna és így ismét áldozatot hozunk a közös vámterületnek. Mikor nálunk a filoxera kipusztította a szőlőinket, akkor érthető volt az olaszoknak nyújtott kedvezmény, már abból a szempontból is, hogy a nép a tetest öltő pálinka ivásra ne adja magát. De ezek a viszonyok azóta lényegesen megváltoztak és a kormánynak kötelessége mindannyiunk gazdasági érdekeit megvédeni. Összehasonlítást tesz Olaszország és hazánk bortermelése közt. Elismeri, hogy az olasz bor sokkal éle-ebb, szesztartalma magasabb. A szállítás sem olyan drága, mint azt feltűntetik. Mindezek tehát nem indokolják a nyújtott kedvezményt. Ez a szerződés nem tudja mikor jár le, pedig az teli van engedelménnyel. Azt mondják nekünk erre szükségünk van. Már pedig az olaszok ide mindig csak olyan árut hoznak nagyobb mennyiségben, amiből nekünk csak kárunk van.

A magyar bor az olasz borral nem képes megbirkózni, mivel az olasz bor a miénkét mindig háttérbe szorítja, amiből az következik, hogy a tüzes magyar bort kedvelő külföld rákap az édes és erős olasz borra. Ez pedig nekünk nagy károkat fog okozni. Ebben a törvényjavaslatban tehát az országra nézve semmi

jót és hasznosat felfedezni nem lehet és annál inkább el kell itélnünk azt az alkotmányunkba ütköző törvénytelenéget, amelylyel ezen javaslatot rendeleti úton léptették életbe. Ezután a pénzügyi károkat említi föl, amelyek ezen javaslat szerint az országra háramlanak. A miniszter tegnap azt mondotta, hogy ha meg nem kötjük a szerződést, akkor kitör a vámháború. Ez nem áll, mert ha nincs szerződés, akkor átterünk az autonóm vámtarifára. Ezzel a melegséggel nem lehet alkotmányt sérteni, törvényt szegni. (Igaz. Ugy van! a bal és szélsőbaloldalon.)

Kubik Béla: Azt tudják.

Nagy Sándor: Én elismeréssel vagyok, előadó tudása iránt . . .

Kubik Béla: Kár pedig azt elismerni. (Derűtség.)

Nagy Sándor . . . de volt idő, amikor egészen másképp gondolkozott az önálló vámtarifáról.

Kubik Béla: Széll Kálmán idejében.

Rosenberg Gyula: Nem igaz! Nem áll!

Babó Mihály: Hiszen Széllnek a fiókjába volt. Vagy csak mondják! Henczegetek vele.

Falónyi Géza: Kiszedte azt már Tisza!

Kubik Béla: Megtiltotta a császár!

Nagy Sándor: Most Széll Kálmánnak elő kellene állni. Ide kellene jönnie és a hazafiság lángjától felbuzdulva kifejtetni az álláspontját. (Zajos helyeslés a bal- és szélső baloldalon.)

Rosenberg Gyula: Tessék elolvasni a november 19-iki beszédet. (Zaj.)

Babó Mihály: Hiszen ti letagadjátok meg a Krisztust is. (Laj.)

Nagy Sándor: Ide kellene jönni Széll Kálmánnak és őszintén, tiszta szívből nyilatkoznia, hogy bukjon ez a kormány. (Zajos helyeslés a bal és szélső baloldalon.) Ugyanazt a határozati javaslatot nyújtja be, amelyiket Krasznay, tekintettel arra, hogy a Krasznay javaslatát az elnök nem engedte aláírni és annak tartalmát többen nevéik aláírásával is magunkévá öhajtották tenni. (Zajos éljenzés és szélső baloldalon. A szónokot pártbívei közül igen számosan üdvözlék.)

Nagy Ferencz: (A nagy zajtól nem érteni a szónokot. Az elnök cseppet. Tisza István gróf igen erélyes és a zajt túl harsogó hangon kétszer kiáltotta: Halljuk! Halljuk! Derűtség a baloldalon.) Szólok szerint a javaslat közgazdaságilag jó. Ezt az ellenzék is elismeri, ezt bizonyítja az ellenzék magatartása is. Akik megszavazzák a javaslatot azok jobban szolgálják a bortermelők érdekeit, mint azok, akik azt ellenzik. Még köszönet illeti a kormányt, azért, hogy állandó szerződésre gondol, nem pedig

kanáli trillái mind úgy tetszenek a naivlelkű, képzelődő Munczikának, mintha azt mondanák: igen, itt van, várj csak, mindjárt . . .

És Munczika vár. Le sem veti azt a fehérésipkés ruhácskáját, — azt a boldog emlékűt — hanem úgy ül, szemben az ajtóval. És figyel minden kis neszre, mozcánásra. Minden zajban az ő lépteit véli hallani. Minden perczen fel-felrebben s az ajtóhoz fut édes aggódással, remegéssel, vágygyal — de megint nem volt senki.

Hát miért tréfálsz velem? Hát miért ingerkedel. Jöjj már be, ne kínozz. Hisz úgy szeretlek. Oh csak már látnálak, csak már itt lennél! Hisz itt vagy, tudom én. Minden azt mondja, A cziromos is, a kamélia is. Jöjj hát . . . jöjj . . .

Kiált az ajtóba. Vár. Már nem tud leülni Nyugtalan. Már közelg az est is. Már száll az alkony.

Ki megy a kertbe. A virágokhoz. O a virágok! Azok is, hogy bölintgatnak. Ugy-e láttatok ti is! Ugy-e erre jött? Hova ment?

Hol van? Lehajol esókolgatja őket. Mindeniket sorba. Ugy eldédégeti őket! . . . S alig veszi észre, hogy már sötétedik, hogy már itt az est, az árnyakká teli est. Ijedten néz körül. Senki, sehol. Lemegy a kert ajtajához, a kis kerítésig. Kihajol. A patakon túl fehérlik az ut és sötételek szegélyében a nagy fazon. Ugy bölögnak az árnyak. Ugy suttognak a fák . . . Bizonyos, hogy ott jön. Ott . . . ott . . . Hiszen látja is . . .

Es kiált is felé, gyöngé, remegő hangon. — Erre, erre, itt vagyok édesem. Ugy várlak. Jöjj, csak jöjj.

Elhangzik a kiáltás; visszhang eseng a szürke esti homályban. De válasz csak nem jön reá.

Munczika bemegy. Még most sem csüggedten. Csodálatosan erős hittel. Talán bent van — gondolja. S leül újra és vár, vár a sötétben, míg nem elszunynyad. S minő boldogok álmai.

Mulik aztán nap-nap után. Munczika hite nem gyöngül. Vár, egyre vár. Ki megy a vasúthoz, lemegy minden alkonyatkor a kertbe és keres, kérdez és vár . . . és nem jön senki, soha . . .

Mulnak a napok, telnek az évek, csak nem jön a várva várt. A kis fehér csipkés ruha is, bizony már rég elkopott, rongyos is lett — de Munczika azt nem látja; felveszi még most is. Még mindig hiszi. Hiszi, hogy ő vissza jön, hiszi, hogy őt szereti. Hiszi hogy ő szeretni tud még. Hiszi, hogy ő még fiatal . . . Ésnem veszi észre, hogy azok, akik hozzá jönnek, azok bizony mind Munczika néminek szólítják. Még a nagyok, az idősek is. Munczika már elmúlt; Munczika csak volt. Munczika nincs . . . Ő mindezt nem hiszi. Vár. Várja Károlyt. És hiszi, hogy vissza jön.

És árnya sem tér hozzá annak a gondolatnak, hogy mi az: férfi hűség.

U J !

M e g n y i l t a

U J !

MAGYAR DIVATCSARNOK Szent-László-tér, (Kis-piac) Huskapu mellett.

Kizárólag szép, divatos és jó minőségű áruk. Az őszi idény különlegességei ruhaszövedékben, csömlékmék, blouze- és ruhaszövedék, vászon-, chiffon-, damaszt-árak, ággyarúttarok, saját készítményű paplancok. Teljes menyasszonyi készítmények.

Ár tekintetében kétséget nem szenved, hogy olcsóbb mint bárhol

Szíves partfogást kér észlelettel.

MAGYAR DIVATCSARNOK.

vár. Nem arra kell törekedni, hogy mindig a közjogi hibákat lássuk . . . (Nagy zaj.) hanem inkább az úgy nevezett közjogi nehézségeket iparkodjunk eltüntetni. (Zaj.) Hiszen maga a kormány is elismert némi szabálynkívüliséget, némi . . .

Gabányi Miklós: A második osztályú kapitány vezényell! (Derűtlenség.)

Mobár Jenő: Bökje ki már no, hogy törvényteleniséget.

Nagy Ferencz: . . . Némi rendkívüliséget. De még ezzel nem szegte meg az alkotmányt, azért magát a javaslatot nem szabad eldobni. Különböztetést kell tenni a javaslat és a kormány eljárása közt, mert ha a kormány alkotmányos uton, közjogilag kifogástalan eljárással hoz ide egy rossz javaslatot, akkor a kormány helyes eljárása még nem ok arra, hogy a rossz javaslatot elfogadjuk. Ugyanígy kell eljárunk, ha az eljárás törvényellenes. De a javaslat jó. Ha a szerződést a kormány eljárásától különválasztva szemlélem, akkor én semmi törvényellenességet abban föltedezni nem vagyok képes. A szerződés nem ellenkezik a sokszor idézett garanciális törvényvel sem, mert a garanciális törvény csak azt köti ki, hogy a szerződés hatálya ne terjedjen ki 1907-en túl; a szerződés pedig csak 1905-ig szól.

Kubik Béla: Hát az autonóm vámtarifa?

Nagy Ferencz: Majd rátérek arra is.

Nem áll az, hogy az a szerződés, az ischli klauzulánál is rosszabb. Nincs megsértve a törvényt. A törvény, hogy az autonóm vámtarifa megismerésére előt szerződéseket sem szabad kötni; nem vonatkozik erre a provizorikus szerződésre.

Kiáltás a balon: Hol van ez megírva?

Nagy Ferencz: Az okos gondolkodás diktálja. (Nagy zaj, derűtlenség a balon.) Hát meg van tiltva a törvényben, hogy nem szabad 1907-ig provizorium szerződést kötni?

Kubik Béla: A tárgyalás van megtöltve.

Elnök: Kéri, hogy ne beszéljenek közbe.

Nagy Ferencz: Ha nekünk szabad szét-szerződési s egy régi szerződést meghosszabbítani . . .

Kubik Béla: Ez nem okos beszéd!

Kiáltás jobbról: Hallgasson!

Elnök: Figyelmezteti, ne szóljon közbe.

Kubik Béla: Nem hallgatja el, ha odaát bögnék. (Viharos rendre, jobbról.)

Elnök: Kubikot rendreutasítja.

Nagy Ferencz: A törvény csak az új szerződésekre vonatkozik.

Ámde nekünk szabad volt egy törvényt meghosszabbítani borvám-klauzulával, szabad bizonyára meghosszabbítani ránk nézve e önyösebb alapon: borvám-klauzula nélkül. (Helyeslés jobbról.) A szerződés maga tehát, semmiféle törvényt nem sért.

Rátér arra amit Apponyi multkor mondott, hogy Széll Kálmán annak idején tiltakozott az ő (Nagy tetszés) elmélete ellen, hogy t. i. az 1899. XXX. t.-cz. ket nem új törvényvel, hanem csak paktummal lehet megváltoztatni. Igenis, minden törvényt meg lehet változtatni az új törvényvel.

Rakovszky, Vázi, Barta: Hol az az új törvény?

Nagy Ferencz: Hivatkozik az 1902-ben Mexikóval kötött kereskedelmi szerződésre. Ez eltér az 1899. XXX. t.-czikktől. Hát ezt paktum előzte-e meg? És ezt Széll Kálmán nem suttymban csempészte be.

Rakovszky akkor rá is mutatott, hogy itt az 1899: XXX. t.-czikk meg van sértve. És akkor azt felelte Széll Kálmán, hogy Rakovszky doktrínája helytelen.

Hol van az a törvény, melyet más törvényvel meg lehetne változtatni. Én ragaszkodom — mondta Széll Kálmán — a magam törvényéhez, de sutba dobom, ha nem lehetne megváltoztatni. (Élénk helyeslés és tetszés a

jobboldalon.) A törvényhozás Magyarországon nem egymással trafikáló pártot szervez, hanem szuverén, hatalom! (Zajos helyeslés jobbról.)

Vászyenyi Vilmos: Jó vicczel! Szuverén cselédzsoba!

Nagy Ferencz: Magyarország nem paktumok által kormányoztatik — —

Kiáltások a balon: Pátensek által!

Nagy Ferencz: Törvények által! Az a kérdés, törvényes volt-e a kormány aljárása? Arra a konkluzióra jut, hogy igenis törvényes volt.

Nagy Ferencz a kormány rendeletét törvényellenesnek tartja. De menti ezt a körülményt az, hogy ezzel a kormány az ország gazdasági helyzetén akart javítani.

Kossuth Ferencz: Kérde a miniszterelnöktől, hogy életben van-e még most is az a törvény, melynek értelmében Magyarország az Olaszországgal kötött kereskedelmi szerződést akár-mikor fölbonthatja.

Tisza István megnyugtatta Kossuthot, mert a kérdéses törvényt még eddig nem változtaták meg s Magyarországnak joga van felbontani a szerződést.

Ülés vége 2 órakor.

A csavargók megrendszabályozása.

A szegényügy rendezése az egész országban sok gondot okoz a hatóságoknak. Gyökeres megoldását azonban a kérdésnek nem tudják dűlőre vinni.

Alig hihető, hogy sikerüljön is a közel jövőben, mert olyan nehézségek merülnek fel ennél, amiknek megoldása nemesak nagy anyagi áldozattal járna, de érintené az egyéni szabadságot. Volt rá példa, hogy egyes városokban a szegényházból egyszerűen megszűntek a gondnokoltak, mert nem tehettek kényük és kedvük szerint.

Esztergom megye a szegényügy egyik részét a csavargók megrendszabályozását vette célba s feliratot intézett ez irányban a kormányhoz. A feliratot pártolás végett Nagyvárad városának is megküldötte.

A városi tanács a felíratra vonatkozólag véleményt kért a főkapitánytól.

Gerő Armin főkapitány a következő véleményt mint javaslatot terjesztette a tanács elé:

Tekintetes Tanács!

Vonatkozással az 5281/1904 sz. a. nyert megbízásra van szerencsém Esztergom vármegye csatolt fehrata tárgyában véleményemet a követ kezökben előterjeszteni:

Esztergom vármegye rámutat arra a szomorú állapotra, hogy az országban folytonosan szaporodó csavargók mennyire veszélyeztetik nemesak a közbiztonságot, hanem az állategészségügyet azzal látja veszélyeztetve Esztergom vármegye, hogy a csavargók különösen falvakban és pusztákon néha oly istállóknak is meghúzzák magukat, ahol eltróit beteg állat van s az által, hogy eme csavargók másnap már más és más istállóknak tanyáznak, a ragadós állat betegség csirait ruháikra felszedve a betegség terjesztőjévé válnak.

Ezeknek a bajoknak az elhárítása céljából Esztergom vármegye felír a képviselőházhoz, hogy ez utasítsa a kormányt, hogy a csavargás megállítás érdekében a kényszer gyógyítás és a kényszer dologházak intézményét tegye tanulmány tárgyává s addig is míg ez a törvény elkészül a kihágásbani büntető törvény novelláris módosításával kimondassék, hogy az elzárásra ítélt csavargók közmunkák végzésére akarataik ellenére is a táplálkozás megvonásával is kényszeríthetők legyenek.

Kétségtelen, hogy a csavargók és koldusok nálunk ép úgy mint az országban mindenütt mód felett elszaporodtak. S tény az is, hogy a koldulás és csavargás a közbiztonságra

és közgazdaságra egyaránt kártékony és veszélyes. Abban is egyet értünk Esztergom vármegye felíratával, hogy a mai állapotok immár tűrhetetlenné váltak és azoknak megszüntetésére vagy legalább csökkentésére tenni kell gyorsan és mi hamarabb. Azonban azt a módot és azokat az eszközöket, melyeket Esztergom vármegye a czélt keresztül vinni javasolja a haladás és felvilágosodottság jelen korszakában htározottan elítélendőnek tartom. Mert szerény véleményem szerint semmiféle indok nem képezhet elegendő jogcímet arra, hogy végre is büntelen szerencsétlen embereket a személyes szabadságnak valóságos letiprásával-kopáltatás árán is dologházi munkára kényszerítsék, vagy hogy bárkit is ragadós betegségi eseteken kívül gyógykezeltetés érdekében akaratára ellenére kórházba szállítsunk.

Lássuk különben, hogy a csavargókkal azonban milyenek a mai állapotok.

A csavargók és koldusok 2 kategóriába sorozhatók: munkaképtelenekre és munkakerülőkre:

1. A munkaképtelenekről a törvény értelmében az illetőség község tartoznék gondoskodni, azonban sajnos a szegény ügy az egész országban rendezetlen, sőt még a főváros sem képes a maga munkaképtelen nyomorultjait elhelyezni, akik így kiszorulnak az utcára és koldulással tengetik életüket. Vannak ugyan nálunk is, másutt is humanitárius intézmények, de mivel sem rendszer, sem szervi összefüggés az egyes intézetek között nincsen a szegény ügy sehol nagyobb lendületet nem vehet.

2. A munkakerülők rendőri elbánás alá esnek amennyiben idegen illetőségűek, haza tolonczoltatnak, ha pedig helyi illetőségűek 30 napig terjedő elzárással büntethetők.

Tapasztalás szerit azonban sem az eltolonczolásnak sem az elzárási büntetésnek javító hatása nincsen. Az eltolonczoltak csakhamar visszatérnek, a helyi élődiek pedig az elzárás alatt gondtalanul élnek úgy hogy, p. o. a téli időszakban szinte örömet zártják le magukat, mert így koplalás és megfagyás ellen biztosítva vannak.

A munkaképtelen nyomorultaknak kényszer dologházba való utalására hiszem, hogy Esztergom vármegye sem gondolhatott.

A munkakerülők vagyis a munkaképes, de dolgozni nem akaró elemekkel szemben pedig — erős meggyőződésem szerint — még a legdrasztikusabb kényszer eszközök is meddők és czéltalanok lennének, mert a kinél a csavargás és koldulás már megrögzött szokássá vált, azt munkára szoktatni nem lehet többé.

Miért is Esztergom vármegye felíratára nézve csak azt javasolhatom, hogy a fölött napirendre térni méltóztassék.

Szerintem a munkaképtelen nyomorultak istápolása és a dologkerülő csavargók számának lehető csökkentése nem annyira rendszeti mint inkább nagyszabású társadalmi feladat, melynek eszközül az első kategóriába tartozóknál humanitárius intézmények felállítása szolgálhat, míg a 2-ik kategóriába tartozó veszélyes elemeknek lassankinti apasztására egyedül czélra vezető eljárás az, a mely a bajt eredetében kutatja és azt már csirájában képes orvosolni.

S ez szerintem az lenne, ha a társadalom a hatóság segítségének igénybe vételével már a 12—14 éves gyermekeknél kezdené meg a zülléstől való mentés nemes munkáját olyképen, hogy az ilyeneket ipari vagy gyári munkába helyeztetné el, vagy bármí másféle szolgálatba jutni segítené, miáltal százak és ezrek a kik különben a csavargásban felnöve a csavargók számát szaporítanák, a társadalom munkás tagjaivá neveltetnének.

Nagyvárad, 1904. október hó 18-án.

Gerő Armin s. k.
r. főkapitány.

Róth M. utóda

Janlja ez évadra érkezett angol ujdonságait

Egyedüli raktár

Fownes tele (Valódi amerikai
angol kesztyűkben (cipőkben

uri ingek mérték szerint

angol vadász mellény és bőrkabát
különlegességek.

UJDONSÁGOK.

* **Pályázat a Peczeszölési plébániára.** A Vidovich György tb. kanonok s esperes-plébános elhunyt következtében jogilag és tetteleg megüresedett és püspöki kegyuraság alá tartozó peczeszölési plébánia javadalmára a f. évi november 15-éig bezárólag terjedő határidővel pályázatot hirdet a főhatóság.

* **A hivatalos órák a vármegyénél.** Biharvármegye központi hivatalánál már évek óta behozták a délutáni hivatalos órákat s reggel fél 8-tól délután fél 2 óráig van a hivatalos idő, de a felek részére csak 9-től 12-ig vannak nyitva a hivatalok. Igaz, hogy itt a felek nem érintkeznek személyesen oly tömegesen a hivatalokkal, mint pl. a városnál, de azért itt semm helyes ez a beosztás. S mintha a fizetéssel a kényelem is növekedett volna, most alig néhány tisztviselő tartja és a nagyon rövidre szabott hivatalos órákat. Sokszor, sőt mindennap látjuk, hogy 8—9 óra között járnak fel a hivatalnokok. Ez az állapot bizonyára nem válik a megyei közigazgatás előnyére. Mint halljuk, az alispán megakarja változtatni a hivatalos órákat s a régi rendet állítja vissza már legközelebb. A tisztviselők egyrésze nem fogja szeretni a dolgot, de a megyei közigazgatásnak csak hasznára lesz az.

* **Személyzeti hírek.** A pecze-szölési plébánia ideiglenes ellátásával ideiglenes helyettes lelkészi minőségben *Prikaszky* Leó kapuczinus atya, ottani kisegítő lelkész bizatott meg. — *Pataky* Arnold szerpap a lövni egyetemen a hittankari előadások hallgatására engedélyt nyert.

* **Elköltözik Nagyváradról.** A magyar vidéki városok élénk tevékenységet fejtenek ki, hogy gyártelepek létesítését anyagi és erkölcsi támogatással segítsék elő. Nagyvárad város e tekintetben is visszafelé halad, mert eddig se tettek ugyan semmit e tekintetben, de legalább hangoztatták az iparpártolást. Most még ezt se teszik. Nemrégén keletkezett Nagyváradon egy papir dombornyomó és papírdizsmű gyár, amely az egyetlen Ausztria-Magyarországban. A tulajdonos *Friss* Zsigmond, kérte a várost, hogy megfelelő árért, de 10 évi részletre bocsássa át részére egy eladásra szánt városi ingatlant. A város azonban csak üzleti szempontból nézte a dolgot s az ajánlatot elutasította, pedig azt is tekintetbe kellett volna venni, hogy ötvennél több munkást, sok helybeli szegény lányt foglalkoztat a gyár. Mint értesülünk, a gyártulajdonos most el viszi a gyártelepet Nagyváradról, mert látja, hogy a várostól még csak erkölcsi támogatást sem remélhet. A jövő hónapban felköltözik a gyár a fővárosba s ezáltal több mint ötven munkás elveszti kenyerét. Így igyekeznünk mi ipart teremteni s munkát, megélhetést biztosítani Nagyváradon.

* **Az anya gondatlanságának áldozata.** Az anyai gondatlanságának szomorú áldozatává lett Nagy Róza derecskei leánya. A nyolcz éves kis leány véletlenül beleesett az udvaron levő gödörbe, hova édes-anya kevéssel azelőtt a kemenczéből kikerült tüzes pernyét beszórta. A leánya oly súlyos égési sebeket szenvedett, hogy azok következtében egy hónapi kínos vergődés után elhalt. A gondatlanság annál inkább felőlő volt mert az anyát Nagy Jánosné előre figyelmeztette a telektulajdonos, hogy földje bő a pernyegödört. A szerencsétlen anya ezzel szemben azt hozta fel védelméül, hogy a szomszédasszony, Dombi Gáborné lebeszélte őt erről s felesgesnek tartott minden elővigyázatot. A törvényszék

gondatlanságból elkövetett emberölés vétsége miatt Nagy Jánosné 20 korona, Donbinét 10 korona pénzbüntetésre ítélte.

* **Fejérváry Géza testőrkapitány,** A hivatalos lap mai száma egész hosszú sorát adja a hadsereg törzstiszti karában történt változásoknak. Az első helyen van a király két kedves katonájának, báró Fejérváry Géza tábornagnak a felállítandó magyar drabant-testőrség kapitányává és gróf Paar Lajos lovassági tábornok, lovassági főfelügyelőnek a darabant testőrség kapitányává való kinevezése. Gróf Paar egyben a vaskoronarend első osztályát is kapta.

* **Eljegyzés.** *Kovács* József főhadnagy, a honvéhadapródiskola kitűnő tehetségű tanára s a nagyváradi társadalom ismert szimpatikus tagja, eljegyezte *Rieger* József zalavári apátsági jószágigazgató és neje árvai *Arvay* Kornélia bájos és előkelő műveltségű leányát, Mariskát Zalavárott.

* **Legfelsőbb megelekedés.** Ő Felsege a király megparancsolta, hogy *Vaskó* Károly 37-ik gyalogezredbeli kapitánynak legfelsőbb megelekedése tudtul adassék.

* **Szacsvaysták értekezlete.** A Szacsvay Imre aszaltársaság intéző bizottságának mélyen tisztelt tagjait, van szerencsénk I. évi október hó 20-án (csütörtök) este 8 órakor, saját helyiségében (Bihar-söröcsarnok) tartandó értekezletre tisztelettel meghívni.

* **Felmentett testvérgyilkos.** Párisból táviratozzák: Az esküdtszék aminap felmentett egy testvérgyilkost, ki a tanuvallomások mellett önmaga is beismerde, hogy gyilkolt. A gyilkos, *Digot* Emil, igen józanéletű, szorgalmas ember volt. A gyilkosságot megelőzőleg leszaladt az utcára és arra kérte a rendőröket, hogy tartóztassák le, mert gyilkolni akar. A rendőrök azonban, a kik ismerték és azt hitték, hogy csak ittas állapotában beszél úgy, nem mondták neki, a mámorát. Dr. *Digot* nem fogadot szót és addig járt kocsmáról-kocsma, amíg meg nem találta öcsesét, akit azután öt revolverlövessel leterített. Tetteének okául azt adta elő, hogy öcsese, akit szivességből a házához vett, ilyen kiesapongó ember volt és feleségét állandóan pénzért zsarolta, sőt életveszélyes fenyegetésekkel is illette és anyját is többször meglopta. Minthogy öcsese családi békéjét teljesen feladta, elhatározta, hogy megöli. Az esküdtszék indokolva látta a felháborodást és annak tekintetbevételével, hogy *Digot* józan életű, szorgalmas ember volt, ki csak úgy tudta a gyilkosságot végrehajtani, hogy előbb bepálinkázott. A testvérgyilkost felmentették.

* **Motorközlekedés Szeged-Nagyvárad között.** Mint értesülünk, a máv. igazgatósága november hó közepéig a szeged-nagyvárad vonalon mulhatatlanul életbe lépteti a motoros közlekedést. És pedig *Csaba-Nagyvárad* között naponta három, *Csaba-Gyula* között naponta hat, *Csaba-Hmvásárhely* között naponta két, *Csaba-Szeged* között naponta négy menettel.

* **Megszűnt affér a pinczerek s kávések között.** A közönség előtt ismeretes az a mozgalom, melyet a helyi pinczerek a Bémertéri három kávéháztulajdonos ellen indítottak, azért, mert ezek kartellt kötöttek arra nézve, hogy egyik vagy másik kávéházból elbocsátott pinczér három hónapon belül fel nem fogadható. *Gerő* Ármin rendőrfőkapitány el akarván simítani a mindinkább kiélesedő ellentéteket, tegnap délután 3 órára ez ügyben békéltető tárgyalást tűzött ki. Erre azonban már szükség nem volt, mert a kávések már a délelőtt folyamán közösen elhatározták, hogy a kartell megállapodásukat megszüntetik. Ezt tegnap délután megbízottjaik után a pinczerek küldöttsége jelenlétében a főkapitány előtt ki is jelentették, mire a további eljárás tárgytalanná vált s a pinczerek teljes megelekedéssel s örömmel távoztak el.

* **Lopások.** *Döcögő* József Panonia kávéházbeli főpinczér panaszt tett, hogy tegnap délután a Korona kávéházban felső kabátja zsebéből, mely felakasztva volt pénztárczáját körülbelül 2000 korona tartalommal ellopták. A nyomozást azonnal megindították. — *Zukerman* Salamonné Szacsvay utca 56 szám alatt levő istállójának lakatját tegnapra virradóra feltörték, onnan a kocsis *Kelser* Mihály lakcsizmáját s fekete prémes bekecsét 40 korona értékben ellopták.

x **Aki elegáns** és jó cipőt, kalapot, fehérneműt, kesztyűt, harisnyát *meglehető olcsón akar venni*, forduljon bizalommal a *Fabry Testvérek célghez* fő-utca, hol minden cikkben óriási dus választékot talál.

x **Ritka kedvező alkalom** kínálkozik most tisztelt olvasóinknak, kézműáru szükségleteit beszerezni. A helybeli közkezdveltségnek s általános szolidaritásról s jó és finom áruiról elismert *Wallerstein Fülöp és fiai* cég más vállalat miatt hatóságilag engedélyezett végeladást csinál, s az egész raktár készletét, gyári áron alól kiárusítja. Saját érdekében felhívjuk ez uton is t. olvasóink figyelmét erre a ritka kedvező alkalomra.

SZÍNHÁZ.

Heti műsor:

Csütörtök: Hajduk hadnagya.

Péntek: Londy Windermere.

Sombat: Londy Windermere.

Vasárnap: d. u. Szép Heléna. Este: Hajduk hadnagya.

A hajduk hadnagya. Rajna és Czobor nagysikerű új operettje kerül ma 5-ször színre a Szigligeti színházban az ismert kitűnő szereposztásban.

Lady Windermere. Ez a pompás színmű lesz a Szigligeti színház legközelebbi ujdonsága. A főszerepek: E. Kovács M. Szerényi Giza, Klenovits, Tóth Elek kezeiben vannak.

Különb az egész drámai személyzet nagy ambícióval készül a bemutatásra, s így érdekes esték elé néz Nagyvárad színpártoló közönsége.

Z E N E.

Tavaszi virágok. Egy bájos zenéjű, művészi kidolgozású keringőnek a címe ez, a melyet a kitűnő zeneszerző, *Bozóky* Endre zenetanár irt. Volt alkalmunk a darabot hallani s előre is jelezhetjük, hogy a legjobb keringők egyike. Megjelenése után még rá fogunk térni, addig is jelezzük, hogy november első napjaiban kerül a jeles zenemű a közönség elé.

Igazságszolgáltatás.

A Finta fiuk bűnügye.

— Esküdtszéki főtárgyalás. —

A nagyváradi esküdt bíróság tegnap kezdte meg a Finta fiuk bűnügyének tárgyalását nagy közönség jelenlétében. A terem zsúfolásig meg volt tömve hallgatósággal. A tárgyalásról tudósítunk a következőkben számmal be:

Millye Gyula elnök, szavazóbirák *Nagy* József és dr. *Szentlélek* Kálmán, jegyző *Nagy* János.

A vádhatóság képviselőjében dr. *Nagy* Géza kir. ügyész van jelen, a védői helyet dr. *Váradi* Ödön, mint az I. rendű, dr. *Halász* Lajos, mint a II. rendű vádlott képviselője foglalják el.

Millye Gyula elnök előadja, hogy a mai napra a gyilkosság büntetvények kíséretével és rablás büntetvényével vádolt Finta Sándor és

Finta István bűnügyének tárgyalása tüzetett ki. *Millye* Gyula elnök 9 órakor megnyitja a tárgyalást s elrendeli a vádlottak elővezetését. A két Finta testvért szalonruhában, két szuronyos börtönőr kísérte be az esküdtszéki terembe.

Mivel a tanúk közül többen nem jelentek meg, elrendelte az elnök azoknak a rögtöni elővezetését. Ezután az esküdtek kisorsolására került a sor. *Rendes esküdtek* voltak:

Kir-ebel Gyula, Kiss Lajos, Voszka Ferencz, Kezdői Gyula, Király Zsigmond, Aron Salamon, Baer Nándor, Toth Imre Szabó Károly, Steiner József, Jakabfy Lipót, Rózsavölgyi Sándor.

Püesküdték: Vargha János, Tomesányi Sándor. Az esküdtszék megalakulása után *Halász* Lajos dr arra kérte a főtárgyalási elnököt, hogy engedje meg hogy védekezésével *Finta* Istvánnal beszélhessen. A törvényszék elvetette dr Halász indítványát. A határozat ellen a védő semmiségi panaszt jelentett be.

Finta Sándor vallomása.

Ezután az elsőrendű vádlott, *Finta* Sándor volt vasúti tiszt kihallgatására került a sor. Vádlott az elnök kérdésére elmondja, hogy 23 éves ev. ref. vallású. Foglalkozásra nézve felfüggesztett vasúti hivatalnok, végzett tengerész apród, okleveles mechanikus, hajógépész, lakatos, puskaműves, harangöntő, vas- és fémestergályos, kovács, mű- és mozdonyvezető és gépkézelő.

Édes apja öt éves korában megtanította írni és olvasni és azután — gulyásbojtárnak adta. A gulya őrzése mellett sokszor olvasott újságot és ekkor föltámadt benne az a vágy, hogy iskoláztassa magát. Apja, kérésére be is adta őt a bihar-püspöki-i elemi iskolába, hol 6 osztályt végzett. Ezután Nagyváradra jött és beállott mosogató cselédnek és asztali inasnak egy előkelő jog tanárhoz, ki szolgálatai fejében beíratta őt a közs. polgári fiu iskolába, melynek négy osztályát — mint a bíróság előtt fekvő bizonyítványok is igazolják — kitünő eredménnyel végezte el.

Élnök: Hogy tudott tanulni, ha cselédeskedett?

Vádlott: Ugy nagyságos uram, hogy a szabad órámban a gazdámat szolgáltam éjjel pedig tanultam.

A polgári osztályok elvégzése után a kassai felső ipariskolának lettem a növendéke. Itt lakatosmunka végzéséből tartottam fönn magam. A felsőipariskolát bevégezve, jeles vég-(érett-ségi)-bizonyítványt nyertem.

Élnök: Bűnösnek érzi magát a terhére röt cselekményben?

Vádlott: Nem érzem magam bűnösnek.

E: Maga bement április 21-én Szabó Lajosné koresmájába?

V: Igen, öcsémmel.

E: Volt-e akkor más ott, mikor bementek Szabónéhoz.

V: Nem tudom, nem emlékszem.

E: Volt büntetve?

V: Nem.

E: Mi volt a céljuk azzal, hogy bementek a koresmába?

V: Célunk nem volt, hogy bemenjünk. De ahogy arra jártam, eszembe jutott a gyalázatosság, amit Szabóné tett. Körmei közé kerítette nővéremet, hálójában tartotta s azt akartam, hogy hagyjon békét a családomnak. Ugy a nővéremet, mint a kis öcsémet, Árpádot, akit utcán sértegetett és olyan eszközökre használt fel, melyekkel aljas módon pénzt keresett. Az öcsém is panaszkodott, hogy Szabóné mindig üzengét vele a testvéremnek.

E: És mi történt maga és Szabóné között?

V: Nem tudom, a körülmények hogyan fejlődtek, de arra emlékszem, hogy az asszony sértő szavakkal illette anyámat is, amire én önkívületbe estem és ettől a pillanattól kezdve minden továbbira nem emlékszem.

E: Hát mi volt az, a mit Szabó Lajosné mondott?

V: Hogy a nővérem ilyen meg olyan, meg hogy az anyám is olyan volt.

E: Mit értett ez alatt Szabóné? Hogy rossz személyek?

V: Igen, hogy erkölcstelenek.

E: És mit tett maga ezért Szabó Lajosnéval?

V: Nem tudom, mert a lelkiállapotom rendkívüli volt.

E: Hát mégis, hogy emlékszik az eseményekre?

V: Az emlékező tehetségem másnap reggeltől juttat eszembe valamit, de ezt is csak megszakítva.

Az elnök bekéri a törvényszéki orvost. Dr Fisch Aron törvényszéki orvos leül a vádlott előtt.

E: Sziveskedjék doktor ur, a vádlott előadását megfigyelni és abból elméleti állapotára véleményét megalkotni.

Az elnök felfüggeszti a tárgyalást, míg a másik törvényszéki orvos is megérkezik.

A tárgyalást folytatják.

E: Miért csak most jött arra a tudatra, hogy a családi életét Szabóné feldulta?

— Először még gyermek voltam, nem tudtam felfogni gyerekésszel, hogy mit kell tennem a családomért. Nem tudtam még, hogy ki a bűnös, a ki gátolja a jó utat testvéreim előtt. Mikor hazajöttem Fiuméből, egy délután Szabóné a konyhába csalta testvéremet hozzá. Nem tudták, hogy én a szobában hallok mindent.

Szabóné azt mondta, hogy fog nyitni egy dugületet, a miről a rendőrség fog tudni, de szemet fog hunyni. Erre az aljas csábításra ébredt fel bennem a gondolat, hogy tegyek valamit.

Hogy mit tettem, nem tudom, mert nem voltam olyan lelkiállapotban, melyet beszámíthatónak lehessen mondani.

E: Hol töltötte az éjjelt?

V: Reggel otthon ébredtem fel, a nővérem keltett fel, aki reggel jött haza.

E: Hát hol volt a nővére akkor éjszaka?

V: Szabónénál.

E: Hát maga nem tudta, hogy Szabónéval mi történt?

V: Hoztak újságot, abból olvastam az esetet és akkor kezdtem kutatni, hogy mi történhetett.

E: Hát a cikkben benne volt, hogy ki vitte el?

V: Nem volt és ezért kutattam magamnál. Akkor én is kezdtem visszaemlékezni, hogy mi is történt, mit is tettem.

E: És megtalálta a tárgyakat magánál?

V: A ruhámban volt, nem tudom melyik zsebben. Nem emlékszem, hogy került hozzám. Az öcsémhez így szóltam:

— Pista ezt tökítsd el és én felmegyek a rendőrségre, jelentést teszek.

Szégyletem és resteltem, ez úgy önkéntelenül jött, mert borzadtam a gondolattól, hogy én raboltam volna, Megtámadta a lelke-met a szégyen, hogy ilyet követtem el.

Már nem volt időm, hogy felvigyem a pénzt, mert a rendőrségre felvittek.

E: Ha átgondolja maga, amit már elmondott a rendőrségnél s a mit elmondott itt, akkor látja, hogy ellenkezik, azzal is, amit a vizsgálóbírónál vallott.

V: Hogy másképp írták, arról nem tehetek. A rendőrségnél vizes czellába zártak, olyan pressziót gyakoroltak rám, hogy a halálos ítéletet is aláírtam volna.

E: Tagadta, hogy Szabó Lajosnénál járt volna.

V: Hogy tagadtam, arról tudomásom van az iratokból, azért tehettem, hogy az öcsémet ne tartóztassák le.

E: Amikor István öcséje elmondta, hogy mit tettek közös elhatározással, erre maga így szólt a kihallgatásnál:

— Nahát ha István öcsém mondja, akkor ugy van.

V: Ez nem is lehetséges. Könnyörögtem, hogy szembesítsenek öcsémmel, mert a mit mond, az kóhalmány. Meghurocolják, összekötik, megvasalják, apámat anyámat, szégyenbe hoz-

zák az egész családomat, ettől félttem s ezért iratm alá a vallomást.

E: Hát a vizsgálati fogságában mivel foglalkozott?

V: Kezdtém írni mindenfélét, verses dolgot, a mivel tölthetem az időmet.

E: Mi az éde apja?

V: Napszámos, 8 gyerek apja. A legidősebb kettő leány, a kiért a szomorúság bekövetkezett. A harmadik én, Utánam jön Gergely, szobrászművész. Azután jön István, kőfaragó szobrász. Árpád, diák, V-ik polgáriba jár.

Ezen a nyomorult, szomorú eseten mult, hogy az én pályám is megszakadt. Öcsémet Árpádot biztattam, hogy kinevelem. Jártam a tengerészeti akadémia, hogy fölvegyék s jeles bizonyítványai alapján biztosra ígérték. De nem kapott orvosi bizonyítványt családi körülményeink folytán s a gyerek, aki megtanulta az olasz nyelvet, hogy boldoguljon Fiumében, irt nekem, hogy jöjjen haza, mert öngyilkos lesz. Ez husvétkor történt. Ott kellett volna maradnom, neveltem, tanítottam, mint fiamat kis öcsémet s hazajöttem, hogy rendet csináljak.

A bukás után.

Miskolcra a gépgyárban kaptam alkalmazást, mint üzemvezető. Nővéremet a gyárral szemben levő koresmában találtam, ott se maradtam. Pesten beiratkoztam mindenhova, a hova csak lehetett. A vasutnál Nagyváradon megvetettek nemcsak tisztársaim, de még az alattam levő közegek is.

Innen elhelyeztettem magam Szeredre.

A repülőgép.

V: Én egy gépnek élek, amit tökéletesíteni akartam.

E: Miféle gép az?

V: Nem akartam eddig megmondani. Repülőgép. Nagyon régen gondoltam erre. Ezért tanultam, hogy eszmémet megvalósítsam. Amerikába készültem, hol megszerkeszttem a gépemet. Majd Fiuméba mentem, hogy az októberi berukkolásig, a hajón, mint gépész, kapjak foglalkozást és az öcsémnek előkészítsem az utat a tengerészeti akadémiához. A hajón olajozási munkát végeztem, a legpiszkosabb munkát. Nagypénteken éa Husvét második napján, Ekkor kaptam levelet, ami hazahívott. Fiumében, amint néztem az én kis jegyzőkönyvem, április 9-én voltam. (Kivesz a mellényzsebéből egy piroskötésű kis naptárt.)

E: Hol indítottak Ön ellen fegyelmi vizsgálatot?

V: Abonyban, de akkor már nem voltam szolgálatban.

V: Abonyban fegyveres rablók támadták meg a pénztárban. Összeverték és szememet kétszer megoperáltattam. Kértem 1000 korona kártérítést, mert kétszer megoperáltak, de nem kaptam.

A védekezés.

Nem tudom, hogy ki lehet az a ki engem magvádolna, hogy ennyi tanulás után gyilkoljak. A családomban legjobban én tudtam felfogni azt, hogy mi az a családi zűlés, előadni az elkeseredést nem tudom, le festeni. A multam, jeles bizonyítványom, eszmém, a miért rajongtam, mind ártatlanságom mellett szólnak.

E: Lássá, a ki ilyen szépen festi meg élete történetét, az tudja, hogy mit cselekszik?

E: A testvére azt adta elő, hogy előre megfontolták, megbeszéltek, milyen módon tessék el láb alól Szabónét. A gyilkosságot a megállapodás szerint hajtották végre. Ön következetesen adta elő cselekményét a vizsgálat során s a mit most elmondott életéről ez is következetes beszéd. Fogadását nem lehet elhinni.

V: De ez már nem igaz! (Derűtség.) Finta Sándor kihallgatása ezzel véget ért.

Finta István szobrász és kőfaragó, előélete büntetlen, kihallgatása következik. Dr. Halász védő kéri, hogy a vádlottal beszélhessen, mit a Bttkv. 375. §-a megenged. Az elnök ellenezvén az indítványt, a védő semmiségi panaszt jelent be. A vádirat felolvasása után előadja

Finta István, hogy bűnösnek nem érzi magát. Mikor, most egy fél éve, letartóztatták és kikisikarták tőle azt a vallomást, hogy a büntetést előre megfontolt szándékkal követte el, a vizsgálati fogságban kénytelen volt vallomását fenntartani, azonban most, bízva az esküdszék bölcs belátásában, nyugodtan várja az ítéletet és visszavonja a tőle erővel kicsikart vallomásokot. Annyi igaz, hogy akkor délután a Szabóné korcsmájában volt s tudta, hogy Szabónét a bátyja megsebezte. Bűne csak az, hogy palástolni akarta a bátyjának a bűnét. Szabóné elcsábította a nővéreit, Sándor bátyja azonban mindent elkövetett, hogy visszaadja őket a tisztességes társadalomnak. Részben sikerült is ez neki, mert a lányok már egyszer visszatértek a rendes családi életbe. Vissza is fogadtuk őket körünkbe és minden rendben lett volna már, de minthogy Szabóné állandó zavart idézett elő s mint hogy most újra hatalmába kerítette egyik leány testvéremet, Sándor bátyám nagyon el volt keseredve. Mikor a merényletet megelőző este Szabóné boltja előtt elmentünk, és megláttuk, hogy Mari testvérem bent van egy úri emberrel, Sándor annyira felindult, hogy Szabónét össze akarta verni. Ekkor azonban sikerült őt éppen megakadályoznom. Másnap egész nap rendkívül izgatott állapotban volt, látszott, hogy tervez valamit. D. u. 4-5 óra felé elrohant hazulról, én azonban utána mentem. Mikor Szabóné boltja elé értünk Szabóné intett, hogy menjünk be, mire mi be is mentünk. Kevéssel később Szabóné a szobának elválasztott részébe ment, bátyám utána. Egyszerre csak kiáltást hallok, és mire én is az elválasztott részbe rohantam, láttam, hogy bátyám Szabónét fojtogatja. Én kiszabadítottam kezéből Szabónét, ki azonban már el volt ájulva. Bátyám egy kötelet vett elő zsebéből, és az asszony nyakára esavarta. Erre én be akartam zární az ajtót, nehogy valaki bejöjjön, és bátyám esetleg meg több örültséget kövessen el. Sándor bátyám zsebkésével is megszurkálta Szabónét, és mikor ebben meg akartam akadályozni, az én kezemet is megvágta. Így történt. Mikor 5 órakor hazamentem, bátyámat otthon találtam. Én ártatlan vagyok. A tettet mi meg nem beszéltük, bátyám egyedül, az én megkérdezésem nélkül követte el. Arra a vallomásra, melyben mindent beismertem, az indított, hogy féltem attól, nehogy kínzásoknak legyek kitéve, miként vallomásaimat sem törvényes úton csikarták ki belőlem.

Elnök: Mi az oka, hogy a megkínzásról eddig annyi kihallgatás után sem szólt semmit?

Vádlott: Félttem, hogy egyik hatóság a másikkal kezét fog és egymás bűnét igyekezni fognak elpalástolni, azt pedig nem tudtam egész bizonyosan, hogy mindenki az esküdszék elé kerül-e.

— Mikor maga a hatóságokról így nyilatkozik, akkor is büntendő eselekményt követ el, figyelmeztetem tehát, hogy ilyen nyilatkozatoktól tartózkodjék.

— Az elnök ur engem felszólított, hogy őszintén nyilatkozzam, én tehát csak a véleményemet mondtam el. A rendőrségnél való kihallgatásomkor még nem tudtam, hogy a fogságban tisztességesen bánjak az emberrel, és hogy nem kinnak úgy, miként a rendőrségnél, és hogy itt nem uralkodnak olyan vadállatok, miként ott. Mikor ezt tudtam, felmentem a vizsgálóbíróhoz és kijelentettem, hogy a vallomásomat vissza akarom vonni, de ő azt mondta, hogy már késő, a vizsgálat be van fejezve, punctum. Különböztettem én már a rendőrségnél is, hogy ártatlan vagyok, hogy a bátyám is csak a becsületünk védelmében támadta meg Szabónét, de ott visszakisértettek a börtönbe és egy ember, ki megvált, azt mondta, hogy legjobb lesz, ha beismerem, hogy nem azért akartuk megölni Szabónét, mert elcsábította a testvéremet, hanem mert pénzre volt szükségünk. A főkapitány is így beszélt velünk. Kijelentette, hogy ő már régebben ismer bennünket, esakhogy már egyszer a zére kerültünk, most alkalma lesz leszámolni velünk.

Majd elbeszéli, hogy mit vallott a rendőrségnél, mely vallomása azonban nem egyezik meg a fenti vallomással.

Elnök: Hogy van az, hogy az ajtót ön be akarta zární, mikor bátyja a Szabóné nyakába dobta a hurkot, hisz azt mondta, hogy a gyilkosságot megakartá akadályozni?

— Csakis azért, hogy ne legyen alkalma még valamelyes örültséget a bátyámnak elkövetnie, ha esetleg valaki bejönné.

Egy néhány részletkérdés után a tárgyalás folytatását az elnök délutánra halasztja.

Délután 3 órára ismét megtöltötte a tárgyaló-termet a hallgatóság. Finta István folytatta megkezdett vallomását és igyekszik bebizonyítani, hogy a kötelet nem ő, hanem a bátyja vitte magával, ugyszintén, hogy a kés is csak véletlenségből volt nála.

Majd bevezetik Finta Sándort, szembesítendő az öccsével. Finta István megismétli vallomását, mely szinte szóról-szóra megegyezik avval, melyet délelőtt tett. Erre pedig Finta Sándornak csak az a válasza, hogy nem emlékszik.

Felolvassák mindazokat a jegyzőkönyveket, melyeket a vádlott kihallgatásai alkalmával vettek fel. Finta István azonban állhatatosan megmarad tagadása mellett s kételkedik a jegyzőkönyv valódiságában. Az elnök figyelmezteti, hogy külön fogja fegyelmileg megbüntetni, ha még egyszer ilyen hangon fog beszélni.

A tanúkihallgatások.

A sértett Szabó Lajosné, 34 éves, férjétől 5 éve elváltan él, orgazdaságért, kéjnök tartásáért körülbelül kilencszer lett büntetve. Azt vallja, hogy a Finta lányok gyakorta jöttek az ő üzletébe vendégekkel mulatni. A mikor a Finta fiúk a merénylet napján arra mentek, ő nem hívta be őket, hanem hívás nélkül jöttek be. Részletesen előadja a merényletnek a lefolyását. Tagadja, hogy ő vezette volna rosszul a két leányt, hiszen azok amugy is züllöttek voltak, s szembeszáll Finta István ama vallomásával, mely szerint avval az ígérettel csábította volna el a két leányt, hogy varnít tanítja őket. A vallomására esküt tesz.

Következnek Finta Marinak, a merénylet tulajdonképeni okozójának, kihallgatása. Váradi Odón dr védő azonban, tekintettel arra, hogy a tárgyalás oly irányt vehet fel, mely a hallgatóság erkölcsi érzékét megbotránkozthatná, kéri, hogy zárt tárgyalást rendeljenek el. Dr Nagy Géza azonban ellenzi ezt, arra hivatkozva, hogy a tárgyalás úgy is már mostanig is oly tónusban folyt, melyre szintén rá lehetett volna mondani, hogy sértheti a hallgatóság erkölcsi érzékét.

A bíróság visszavonult tanácskozára, és azt határozta, hogy a tárgyalást tovább is a nyilvánosság előtt folytassák. *Finta Mari* előadja, hogy bukását Szabóné okozta, ki azzal csábította őt magához, hogy varnít fogja őket tanítani.

A tárgyalásnak a folytatását az elnök ma délelőttre halasztotta.

TÁVIRATOK.

A püspökök a hercegprimásnál.

Budapest, okt. 19. (Saj. tud. táv.) Ma délelőtt *Vaszary* Kolos meghívására a budavári primási palotában püspöki értekezletet tartottak, melyen a magyar római és görög szertartású katolikus püspökök majdnem teljes számban megjelentek. A püspöki kart *Khol* Medárd püspök fogadta. A hercegprimás tíz óra körül jelent meg a teremben. Rövid ima után *Vaszary* Kolos herceg primas megnyitotta a konferenciát, melynek első pontja *Szmrecsányi* Pál püspöknek, az autonóm ügyekről tartott értekezése volt. Ezután a püspöki-kar a katolikus tanügyi dolgokkal foglalkozott. A konferencia jegyzője *Rudnai* Farkas besztercebányai püspök volt.

Merénylet Ugron Gábor ellen.

Budapest, október 19. (Saj. tud. táv.) Ugron Gábor ellen ma délután Bethenfalvi birtokán merényletet követett el egy Demeter Zakhariás nevű munkás. Ugron nem volt meglegedve Demeter munkájával és ezért megdorgálta őt. A munkás vissza felelt Ugronnak, amire a képviselő pofonvágta a feleselőt. Demeter erre egy fejszét ragadott és azzal rohant Ugronra aki balkezével feltartotta a fejébe irányzott csapást. A merénylet ezután fegyverért szaladt s azzal háromszor rálőtt a képviselőre szencsére egyik lövés sem talált. Ugron Gábor balkezét eltörte a súlyos csapás. Lakásán ápolják.

Ivánkövits püspök lemondott.

Budapest, okt. 19. (Saj. tud. táv.) Ivánkövits roznói püspök lemondott állásáról. Papjaival ezt pásztorlevélben tudatja. Ivánkövits püspök zárdába fog vonulni.

A háboru.

Az oroszok győzelme.

Budapest, október 19. (Saj. tud. táv.) Az oroszok a két fő ütközetben sok japánt ejtettek fogságba is az ellenségtől több ágyút vettek el. A pétervári udvari körökben, nagy meglegedéssel beszélnek az orosz hadak győzelméről.

Kintasított japánok.

Budapest, október 19. (Saj. tud. táv.) Brémából jelentik, hogy az Oroszország területéről kintasított japánok ma érkeztek meg a brémai kikötőbe.

KÖZGAZDASÁG.

A gabonatözsde határidői.

Budapest, okt. 18.

Buza okt. — — — —	10.20
Buza ápr.-re — — — —	10.62
Rozs okt.-re — — — —	7.62
Tengeri májusra 1905. — —	8.02
Zab okt. re — — — —	7.47
Repeze aug.-ra — — — —	11.80

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktözsde 1904. okt. 18.

Magyar aranyjárdék 4% — — —	119.20
Magyar koronajárdék 4% — — —	98
Magyar koronajárdék 3½% — — —	88.75
Magyar földterhermentesítési kötvény 4% —	98
Horvált-szlavon földterhermentesítési kötvény —	98.50
Magyar nyeremény sorsjegy-kölesön —	210.50
Titza-szab. és szegedi sorsjegy-kölesön —	163.
Osztrák járadék papírban — — —	99.50
Osztrák járadék ezüstben — — —	100.—
Osztrák járadék aranyban — — —	119.50
Osztrák korona járadék — — —	99.75
1860. oszt. államsorjegyek — — —	155.—
Osztrák-magyar bankrészvény — — —	1635.—
Magyar hitelbank részvény — — —	7.79
Osztrák hitelbank intézeti részvény — —	667.25
Osztrák-magyar államvasuti részvény — —	6.45
20 frankos arany (Napolendor) — — —	19.4
Német Birodalmi marka — — — —	117.00
London vista — — — — —	23.932
Páris vista — — — — —	95.25
20 márkás arany — — — — —	23.47

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

FŐ-ÜZLET: Zöldfa-utca, a Zöldfa-kávéházzal szemben.

Szülők figyelmébe ajánljuk

fiuk és leánykák részére: kész fehérneműket, ugyszintén paplanok, harisnyák minden rőfös és női divatáruk nagy választékban.

FÉRFI-INGEK. Szolid és pontos kiszolgálás mellett.

Szabó Testvérek rőfös- és divatáruháza Nagyvárad, Zöldfa-utca, — a »Zöldfa«-kávéházzal szemben és a »Zöldfa«-söresarnok mellett. —

FŐ-ÜZLET: Zöldfa-utca, a Zöldfa-söresarnok mellett.

SZOLID ÁRANK.

Hajnal Ferencz

fűszer-, festék-, bor-, ásványviz- és
csemege-üzlete

NAGYVÁRAD, FŐ-UTCA
Széchenyi-szállodával szemben.

Van szerencsém t. cz. vevő-
közönséget tisztelettel értesíteni,
hogy egy nagyobb vétel

Batul almát

szereztem be erdélyből, melyet
25, 50, 100 kilogram vételnél 15
forintért árusítom.

Egyben ajánlom minden-
nemű *friss conserv halakat*,
sajtneműeket, valamint *na-
ponta friss főzésű Prágai
sódart*, *szalámi*, *debreczeni
paprikás szalonna*, *kolozs-
vári császárhús*.

Olasz és görcei MARONI.

Becses megrendelésük esetén
házhoz küldöm.

Tisztelettel

574 HAJNAL FERENCZ.

Előpatáki gyógy- és borviz főraktára.

Egy liter MUST 32 krajczár.

Eladó gázmotor.

Egy jókarban levő, jelenleg is
működő 2 lóerejű

gázmotor

jutányos áron eladó.

Bővebbet a kiadóhivatalban.

Világhírű!

a „RECORD“ festészeti műintézet a kivá-
lón sikerült életnagyságu arc-
képeiről, melyeket elismert művészek által készített. Számos (kir. köz-
jegyző által hitelesített) elismerőlevél a világ minden tájáról.

első rangu képek árai:

Olaj-, aquarell és pastellfestésben fénykép után 48—63. cm. nagy-
ságban ára — — — — — 20 korona
Legfinomabb kivitelű Blom-, Platin- és krétarajz ára — 5 korona

Részletes árjegyzék bérmen tve.

Egy életnagyságu képet készítünk mindenkinek teljesen ingyen,
ha részünkre 3 rendelést szerez és azokat egyenkint vagy
egyszerre beküld

„REKORD“ festészeti műintézet

Budapest, VII., Rottenbiller-utca 46.

Sz. KOCSIS JÁNOS

hadi felszerelő intézete.

NAGYVÁRAD, Szent László-tér. a „Sas“ kávéház
mellett

Van szerencsém az **önkéntes urak** figyelmébe

ajánlani egyenruha intézetemet hol a legelegánsabb
felszereléseket bármely **legholcsóbb árakért készítem.**

Sz. Kocsis János, hadi felszerelő intézete.

HOFFER BERTALAN PAPLANGYÁRA.

Nagyvárad, Szilágyi Dezső-utca, Adorján ház.

Mint hogy más vállalat miatt

paplangyáramat felosztatom,

a raktáron levő összes **KÉSZ PAPLANOK**. Cachmir kelmék, szines glottok, schiffonok, maradék kelmék stb, minden elfogadható áron elárusíttatnak.

Berendezés és gépek olcsón eladók. **HOFFER BERTALAN**

Helyiség átadó.

paplangyára

Szilágyi Dezső-utca. (Adorján ház).

„Nagyváradí Hitelbank“

reszvénytársaság

(Kossuth Lajos-utca 10. sz.)

házak és földbirtokokra 10—50 évi időtartamra a legolcsóbb kamattal és a legelőnyösebb feltételek mellett

törlesztéses

jelzálogkölesönöket nyújt,

melyeket a legrövidebb idő alatt folyósít. Kölesönkérő részről hiteles telekkönyvi kivonat, kataszteri birtokiv és esetleg községi becsü-bizonyítvány mutatandó be. Drágább kamatozású kölesönöket bélyeg- és illetékmentesen convertál.

Elfogad betéteket könyvecskékre és folyó számlára:

6 hónapig elhelyezett összeg után **5°-os** kamatot fizet.

Előnyös feltételek mellett lezárástól váltókat.

Értékpapírok, ékszerek és terményekre előleget ad.

Az igazgatóság.

Hatóságilag engedélyezett **Végeladás!**

Más vállalat miatt helybeli **kézmű-, divatáru- és confectioné-**
(kész női- és gyermek-felöltők) üzletünket felosztatjuk s az árukat készpénz fizetés mellett gyári áron alul kiárusítjuk.

Tisztelettel

WALLERSTEIN FÜLÖP FIAI

Bémer-tér, színházzal szemben.

Berendezés eladó.

Üzlethelyiség kiadó.